

**Tillsynsprojekt badstränder
säsongen 2021**

Innehåll

Introduktion	1
Syfte	1
Metod och rapportering	1
Inspektionspunkter.....	2
Sammanställning.....	3
Hälsa.....	4
Säkerhet.....	4
Flytbryggor	5
Hopptorn	5

Introduktion

På Åland finns 31 allmänna badstränder, varav nio uppskattats ha fler än 100 besökare om dagen under högsäsongen. Dessa badstränder klassificeras därför som *EU badstränder*. Övriga åländska stränder klassificeras som *små allmänna badstränder* och antas ha färre besökare. ÅMHM inspekterar årligen samtliga av dessa på basis av gällande lagstiftning för att säkerställa att det åländska badvattnet håller god kvalitet, att badstränderna är rena och fina och att bryggor, byggnader och tillhörande utrustning är i gott skick.

Det innebär att ÅMHM har tre uppdrag vad gäller badstrandstillsyn. För det första kontrollerar myndigheten badvattenkvaliteten genom provtagning fyra gånger per badsäsong vid EU badstränder och tre gånger per badsäsong vid små allmänna badstränder. För det andra säkerställer myndigheten att stränderna samt deras utrustning håller god hygienisk standard genom att riskerna för exempelvis sjukdom och ohyra minimerats. Slutligen ska myndigheten även säkerställa att skaderisker är minimerade på stränderna och i dess närhet genom att kontrollera skicket på bryggor, byggnader och livräddningsutrustning.

Denna rapport sammanställer resultaten från de inspektioner och de provtagningar som gjorts under badsäsongen år 2021. Statistiken har sammanfattats enligt de två kategorierna hälsa och säkerhet, där kategorin hälsa är en sammanslagning av resultaten från provtagningen av badvattenkvalitet samt inspektionsresultaten från de delar av en inspektion som baseras på relevant hälsoskyddslagstiftning.

Syfte

Då ÅMHM återkommande under de senaste badsäsongerna har påpekat brister inom både hälso- och säkerhetsområdet utan att dessa åtgärdats har myndigheten valt att denna säsong författa en avslutande projektrapport för att tydligare belysa problematiken med icke åtgärdade brister. Syftet med rapporten är att sammanställa provtagnings- och inspektionsresultat på ett tydligt och lättillgängligt sätt för både verksamhetsutövare och för allmänheten. Dessutom ämnar rapporten bidra till att framtida brister som noteras under säsongen åtgärdas inom utsatt svarstid. I det fall detta inte skett under säsongen 2021 har myndigheten förelagt verksamhetsutövarna att vidta åtgärder.

Metod och rapportering

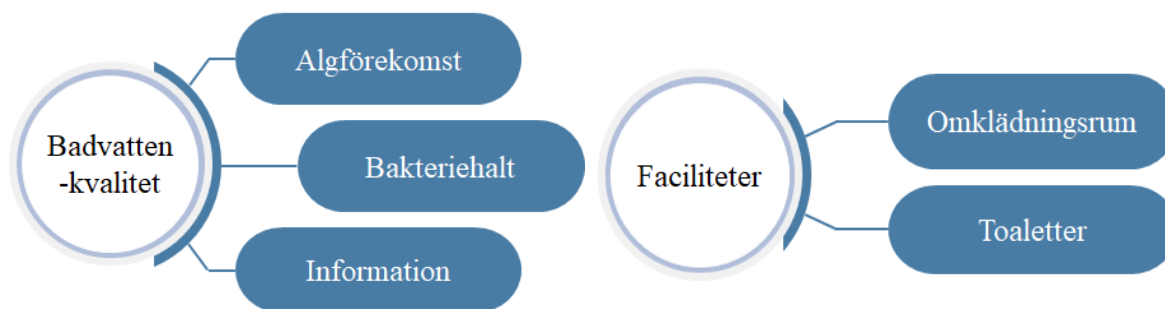
Arbetet har på samma sätt som tidigare år utförts genom att varje badstrand har inspekterats under säsongen med hjälp av en standardiserad checklista baserad på flertalet lagstiftningar. Efter inspektionerna har ett sammanställande protokoll författats och skickats ut till den berörda verksamhetsutövaren. Verksamhetsutövaren har i samband med detta fått en svarstid, som år 2021 varit 15 dagar, med hänsyn till att badsäsongen endast är 12 veckor lång. Efter denna tid antas bristerna ha åtgärdats om inte verksamhetsutövaren informerat myndigheten om att svarstiden behöver förlängas eller att bristerna inte kan eller kommer att åtgärdas. Under säsongen 2021 har uppföljande inspektioner utförts för att säkerställa att alla påpekade brister åtgärdats inom svarstiden. Med målet att starta en dialog med verksamhetsutövarna har dessa uppföljande inspektioner utförts tillsammans med en representant närvarande.

Denna rapport redovisar delvis vilka brister som påpekats under säsongen, men även hur väl dessa brister har åtgärdats av verksamhetsutövarna inom utsatt svarstid efter den ordinarie inspektionen. Rapporten är uppdelad på ett flertal underrubriker. Efter denna inledning presenteras de 25 inspektionspunkter som de rutinmässiga inspektionerna inkluderar. Dessa representerar de punkter som även finns med på den standardiserade checklisten som används vid inspektionstillfället. För att öka rapportens läsbarhet har inspektionspunkterna delats in i de två kategorierna hälsa och säkerhet. Därefter görs en sammanställning av de brister som noterats under året, samt i vilken utsträckning bristerna relaterade till säkerhet har åtgärdats. Då de uppföljande inspektionerna utfördes efter badsäsongens slut kunde brister relaterade till renhållning och sanitet inte följas upp i praktiken utan endast muntligt med verksamhetsutövaren.

Inspektionspunkter

Under strandinspektionerna används en standardiserad checklista, framtagen med stöd i lagstiftning. Checklisten innehåller 25 punkter som hänvisar till antingen hälso- eller säkerhetsaspekter. I rapporten presenteras punkter relaterade till hälsa med blått och punkter relaterade till säkerhet i orange.

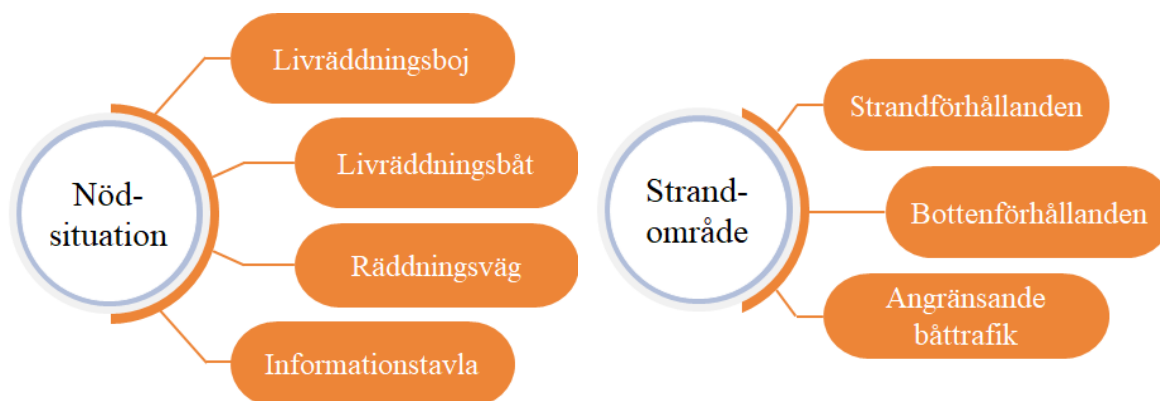
Fem punkter i checklisten är relaterade till hälsa. Dessa kan i sin tur antingen relateras till badvattenkvaliteten eller till strandens faciliteter så som illustreras i figur 1 nedan.

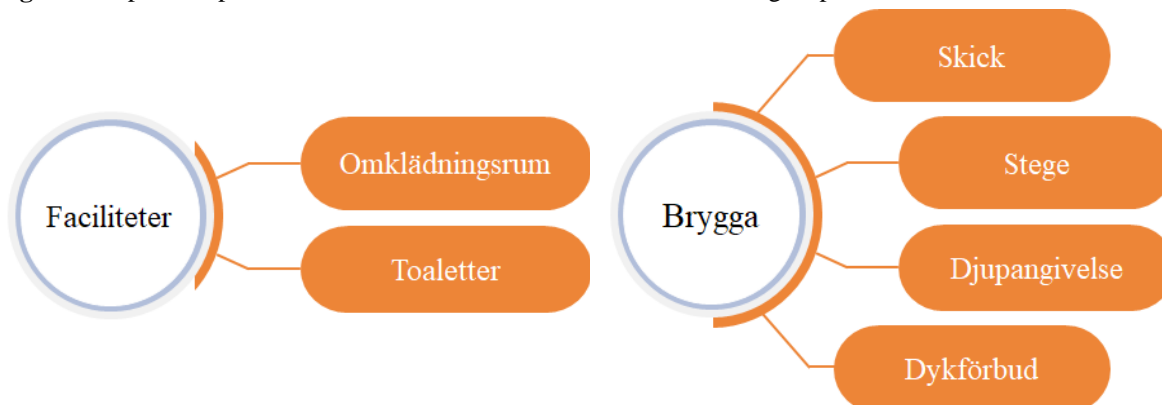
Figur 1: Inspektionspunkter relaterade till badvattenkvalitet respektive strandfaciliteter.

Den större andelen inspektionspunkter är istället relaterade till olika säkerhetsaspekter. Även dessa är grupperade och kan relateras till nödsituationer, strandområdet, strandfaciliteter, bryggor, hopptorn eller flytbryggor.

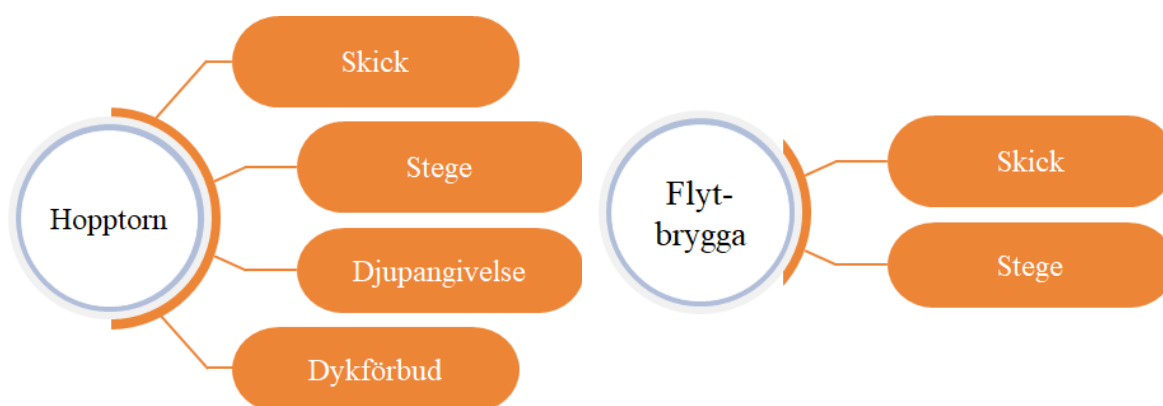
Figur 2 och delar av figur 3 innehåller punkter som inspekteras vid alla badstränder. Resterande punkter används endast om sådan utrustning finns tillgänglig på stranden.

Figur 2: Inspektionspunkter relaterade till nödsituationer och livräddning respektive strandområdet.

Figur 3: Inspektionspunkter relaterade till strandfaciliteter respektive bryggor.

Figur 4: Inspektionspunkter relaterade till hopptorn respektive flytbryggor.

Sammanställning

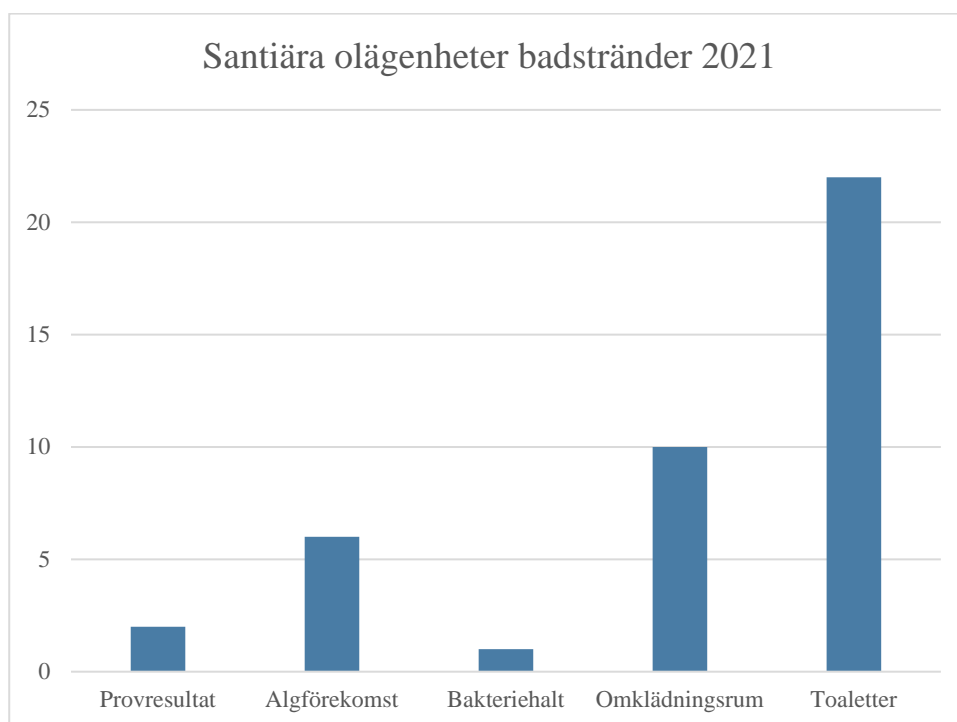
Under denna rubrik presenteras årets inspektionsresultat. Avsnittet är uppdelat i hälsa och säkerhet och båda avsnitten sammanfattas med ett stapeldiagram. I varje avsnitt beskrivs de vanligaste bristerna i närmare detalj. Därefter följer en sammanfattning av uppföljningsgraden av bristerna så som noterats vid det uppföljande inspektionstillfället tillsammans med verksamhetsutövaren.

Under säsongen var endast två badstränder, Hastersboda i Föglö kommun och Käringsundsbyns badstrand i Eckerö kommun, helt utan både säkerhetsbrister och sanitära olägenheter. De två stränder som presterade sämst var Öra och Marsund badstränder som uppvisade nio respektive åtta brister totalt.

Hälsa

Totalt uppvisade 28 av 31 badstränder någon typ av sanitär olägenhet under badsäsongen 2021. Detta innebär att hela 90% av badstränderna ej var i fullt sanitärt gott skick. De stränder som inte uppvisade några sanitära olägenheter var: Gröna udden i Mariehamns kommun, Hastersboda i Föglö kommun och Käringsundsbyn i Eckerö kommun. De stränder där flest sanitära olägenheter noterades var: Klockarholmen i Lemlands kommun, Marsund i Hammarlands kommun samt Öra i Hammarlands kommun, vilka alla hade fem eller fler brister kopplade till hälsa och sanitet.

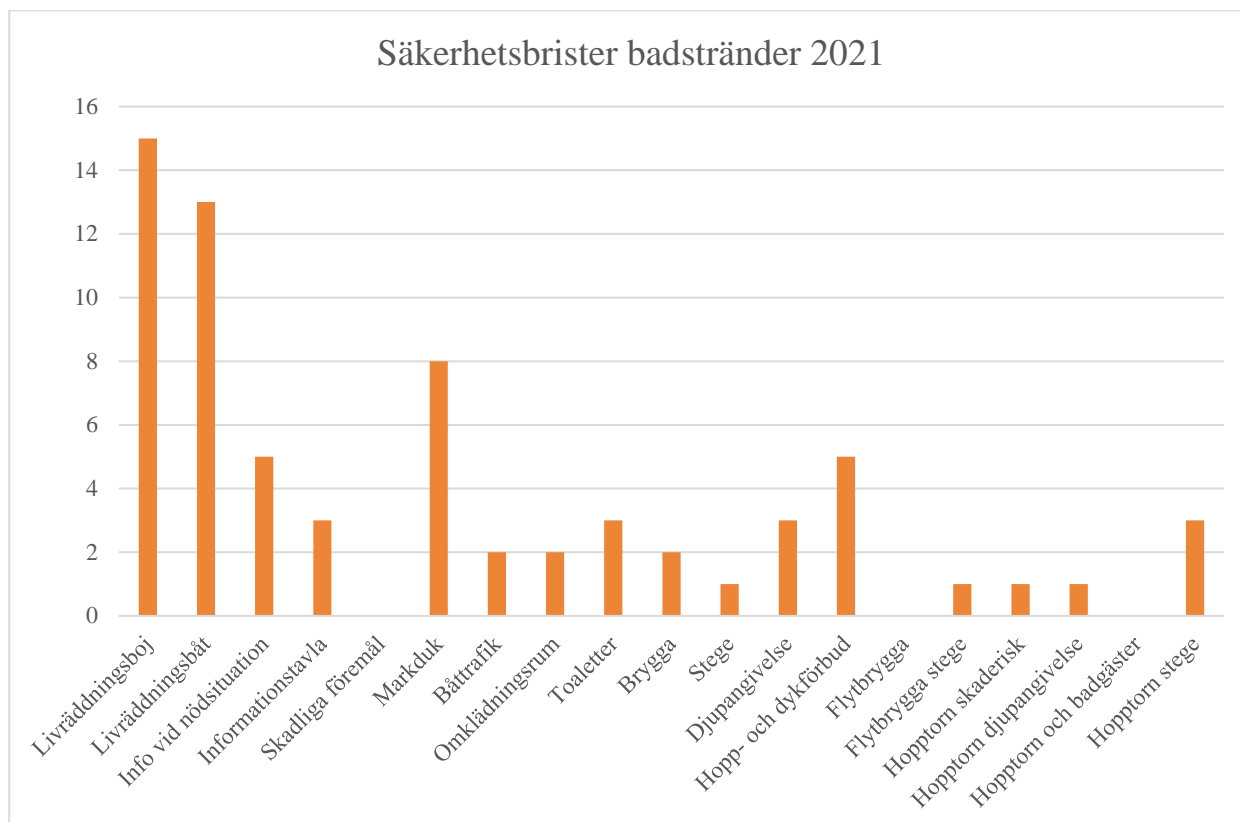
Så som synes i Figur 5 var den vanligaste bristen att toaletterna inte var i sanitärt gott skick. Detta noterades för 22 av 31 badstränder. Bristen kan yttra sig i form av dålig lukt, avsaknad av toalettpapper, överfulla soptunnor, eller att soptunnor helt saknas.

Figur 5: Förekomsten av sanitära olägenheter av olika slag på de åländska badstränderna sommaren 2021.

Säkerhet

Totalt uppvisade 24 av 31 badstränder någon typ av säkerhetsbrist under badsäsongen 2021. Detta innebär att cirka 77% av badstränderna inte minimerat skaderisker på stranden på ett fullgott sätt. Det fåtal stränder som inte uppvisade några säkerhetsbrister var: Hastersboda i Föglö kommun, Käringsundsbyn i Eckerö kommun, Notplan i Saltviks kommun, Prästö i Sunds kommun, Sandviken i Eckerö kommun, Solberget i Jomala kommun och vid Tjudö i Finström kommun. De stränder som i stället uppvisade flest säkerhetsbrister var: Korsklobbsrevet i Brändö kommun, Marsund i Hammarlands kommun, Möskatan i Jomala kommun och Öra i Hammarlands kommun, vilka hade fem brister vardera.

Figur 6: Förekomsten av säkerhetsbrister av olika slag på de åländska badstränderna sommaren 2021.

Så som synes i Figur 6 var den mest förekommande säkerhetsbristen att livbojen inte var i brukligt skick. Denna brist noterades vid 15 av 31 badstränder. Exempel på vad som avses med ej brukligt skick är att livräddningsboj helt saknas, har trasslig kastlina eller sitter för långt bort från vattenbrynet för att vara snabbt tillgänglig vid en nödsituation.

Flytbryggor

Utav de 31 badstränderna hade 9 stycken en eller flera flytbryggor. Dessa stränder var: Bambölevik i Finström kommun, Bovik i Hammarland kommun, Korsklöbsrevet i Brändö kommun, Kvarnboviken i Lemland kommun, Lilla holmen i Mariehamns stad, Marskil i Kumlinge kommun, Möskatan i Jomala kommun, Nabben i Mariehamns stad samt Tjudö i Finströms kommun. Utav dessa hade endast två säkerhetsbrister. Flytbryggan vid Bovik badstrand var inte fastankrad och hade ingen stega. Detta innebär en stor olycksrisk då hopp från bryggan gör att den rör på sig mycket vilket i sin tur kan innebära stor skaderisk för eventuella badare som står nära flytbryggan vid hopptillfället. Den andra flytbryggan med säkerhetsbrister var den vid Lilla holmens badstrand. Flytbryggan var förankrad en lång bit från vattenbrynet och dess stega hade inga steg under vattenytan. För trötta simmare, framför allt mindre barn, utgör detta en drunkningsrisk.

Hopptorn

Utav de 31 badstränderna hade 7 stränder ett hopptorn. Dessa var: Bamböleviken i Finström kommun, Knutnäs i Geta kommun, Marskil i Kumlinge kommun, Marsund i Hammarland kommun, Notplan i Saltvik kommun, Sinting i Föglö kommun och Västerviken i Saltvik kommun. Utav dessa uppvisade 4 stycken säkerhetsrisker. Hopptornet i Knutnäs hade inte badstegar på båda sidorna om hopplinjen,

vilket gör att simmande hoppare måste korsa hopplinjen för att komma upp ur vattnet. I Marskil saknar hopptornet djupangivelse och vattendjupet är för litet för att hela hopptornet ska få användas. I Marsund saknades stege på båda sidor om hopplinjen och skaderisker så som trasiga plankor, uppstickande spikar etcetera var inte minimerade. Dessutom hade alla avsatser för hopp samma hopplinje, vilket innebär en risk för att flera barn hoppar samtidigt och landar på varandra. Vid Notplan saknades även där stege på båda sidor om hopplinjen.

Uppföljande inspektioner

Uppföljande inspektioner utfördes vid 26 badstränder. De badstränder som inte inspekterades ännu en gång under hösten 2021 var Sandviken, Käringsundsbyn och Degersand i Eckerö kommun, samt Hastersboda och Sinting i Föglö kommun. Detta då dessa ansågs ha endast smärre brister. Av de badstränder som inspekterades ännu en gång hade 22 av totalt 68 brister åtgärdats inom svarstiden. Detta innebär att 46 brister kvarstår vilket är anmärkningsvärt.

Tabell 1: Antal förekommande brister vid inspektionstillfälle 1 och 2 samt antal och andel brister som åtgärdats inom svarstiden för inspektionstillfälle 1.

Brist	Antal vid inspektion 1	Antal vid inspektion 2	Antal åtgärdade	Andel åtgärdade [%]
Livräddningsboj	15	9	6	40
Livräddningsbåt	13	11	2	15
Info vid nödsituation	5	3	2	40
Informationstavla	3	2	1	33
Markduk	8	8	0	0
Båttrafik	2	1	1	50
Omklädningsrum	2	2	0	0
Toaletter	3	1	2	67
Brygga	2	1	1	50
Stege	1	1	0	0
Djupangivelse	3	3	0	0
Hopp- och dykförbud	5	4	1	20
Flytbrygga stege	1	0	1	100
Hopptorn skaderisk	1	1	0	0
Hopptorn djupangivelse	1	1	0	0
Hopptorn stege	3	3	0	0
Totalt	68	46	22	32

De tre badstränder varvid alla noterade brister åtgärdats var Espholmen i Mariehamns stad, Notplan i Saltviks kommun och Solberget i Jomala kommun. Den badstrand varvid flest brister åtgärdats var Möskatan i Jomala kommun, där endast 1 av 5 brister kvarstod vid det uppföljande inspektionstillfället. Vid flertalet badstränder hade inga åtgärder alls vidtagits inom svarstiden. Dessa var: Degersand i Eckerö kommun, Godby i Finström kommun, Humlosund i Lemlands kommun, Korsklöbsrevet i Brändö kommun, Kvarnböcken i Saltvik kommun, Mariebad i Mariehamns stad, Nabben i Mariehems stad, Prästö i Sunds kommun, Simviken i Sunds kommun och Öra i Hammarland kommun. De badstränder där flest brister kvarstod var Marsund och Öra i Hammarlands kommun samt Korsklöbsrevet i Brändö kommun. Dessa hade fem kvarstående brister vardera.

De uppföljande inspektionerna ledde under året 2021 till att 20 av 32 badstränder förelades att utföra olika typer av åtgärder, dock utan hot om vite. Om de åtgärder som förelagts inte vidtas inom den av myndigheten utsatta åtgärdsfristen kommer myndigheten besluta om hot om vite i eventuella kommande förelägganden.

Diskussion

Ansvarsuppdelning vid arrende eller samarbete med Folkhälsan

Flertalet av verksamhetsutövarna arrenderar sin strand från markägaren. Flertalet av verksamhetsutövarna samarbetar även officiellt eller inofficiellt med folkhälsan som håller simskola vissa veckor under sommaren. I dessa fall kan det uppstå en förvirring bland de olika aktörerna om vem som har det slutgiltiga juridiska ansvaret över verksamheten. Det är i sådana lägen viktigt att alla involverade aktörer har en tydlig bild av sina ansvarsområden och att aktörerna vet vem som är ytterst ansvarig för badarnas säkerhet och hälsa.

Markduk

Flertalet av de allmänna badstränderna på Åland har problem med lerfyndigheter. Detta gör att bottensedimentets stabilitet förändras över tid. Höga halter ler¹ i bottensedimentet kan leda till sankhål som i sin tur utgör en säkerhetsrisk för badare, främst barn, som kan fastna och drunkna, alternativt snubbla och skada fötter och ben. Vid vissa av badstränderna har denna säkerhetsrisk hanterats genom att en markduk lagts ut som ett spärrskickt mellan det naturliga instabila bottensedimentet och ett lager sand. För att förhindra håligheter i markduken måste ny sand fyllas på med jämna mellanrum, då det översta lagret sand ofta eroderar med tiden och med årstiderna. Enligt verksamhetsutövarna görs detta antingen med lastbil under våren eller genom att sand skottas ut på isen vintertid. På de badstränder där instabila bottenförhållanden råder anser myndigheten att en lösning med en markduk är lämplig. Dock är det viktigt att markdukens skick underhålls genom att sand fylls på vid behov. Detta för att undvika att duken blottläggs och därmed riskerar att punkteras.

¹ Ler är en kornfraktion där mineralkornen är mindre än 0,002 mm i diameter. För att en jordmån ska kunna kallas för lera krävs att minst 16 viktprocent av jorden består av ler.

Sammanfattning

Detta projekt har visat att våra badvatten på Åland håller hög kvalitet. Däremot behöver åtgärder vidtas för att garantera både säkerhet och sanitet vid våra allmänna badplatser. Det kontinuerliga underhållet som krävs för att utrustning så som bryggor, hopptorn, faciliteter och livräddningsutrustning är i gott skick brister. Framför allt behöver de verksamhetsutövare som har stränder med dyg botten vara noggranna kring skötsel av markduk och de med hopptorn och flytbryggor måste se till att utrustningen är i gott skick samt att alla åtgärder vidtagits för att minimera skaderisker vid bad och lek. Alla verksamhetsutövare bör bli bättre på att kontrollera att kastlinan på livräddningsbojar löper fritt samt att underhåll och skötsel av torrdass samt att tömning av papperskorgar sker regelbundet under högsäsongen.

ÅMHM har som tillsynsmyndighet genomfört detta heltäckande projekt över Ålands badstränder under 2021 för att lyfta vikten av säkra och hygieniska badstränder. Det är nu upp till verksamhetsutövarna att praktiskt genomföra de förbättrande åtgärderna och undanröja identifierade brister inför badsäsongen 2022.